

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

BESLUT
2019-10-11
Stockholm

Mål nr
M 7935-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-11-26 i mål M 2139-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

M.Å.

Ombud: Jur.kand. B-I.B.

Motpart

Samhällsbyggnadsnämnden i Bollebygds kommun

SAKEN

Utdömmande av vite; nu fråga om avskrivning m.m.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och avskriver målet från vidare handläggning.

Dok.Id 1529879

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

BAKGRUND

Samhällsbyggnadsnämnden i Bollebygds kommun (nämnden) beslutade den 5 februari 2018 att vid vite om 300 000 kr förbjuda M.Å. att hantera massor på fastigheten XX. Den 31 maj 2018 ansökte nämnden hos mark- och miljödomstolen om utdömmande av vitet. Mark- och miljödomstolen biföll ansökan och förpliktade M.Å. att till staten utge vitet om 300 000 kr.

M.Å. överklagade domen och yrkade att vitet inte skulle dömas ut. Mark- och miljööverdomstolen beslutade den 11 februari 2019 att inte ge prövningstillstånd (mål nr M 12068-18). M.Å. överklagade Mark- och miljööverdomstolens beslut till Högsta domstolen. Under handläggningen i Högsta domstolen återtog nämnden sin begäran om utdömmande av vitet. Den 11 juli 2019 meddelade Högsta domstolen tillstånd till målets prövning i hovrätten (mål nr Ö 1122-19).

SKÄLEN FÖR BESLUTET

Sedan målet återupptagits i Mark- och miljööverdomstolen har nämnden getts tillfälle att yttra sig över handlingarna i målet. Nämnden har anfört att nämnden den 13 maj 2019 beslutat att återta sin begäran om utdömmande av vitet och att vitet därmed förlorat sin betydelse i ärendet.

I och med att nämnden återkallat sin begäran om utdömmande av vitet har ändamålet med prövningen förfallit. Mark- och miljödomstolens dom ska därför upphävas och målet i Mark- och miljööverdomstolen avskrivs från vidare handläggning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2019-11-01

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Roger Wikström, Gösta Ihrfelt, referent, och Ingrid Åhman samt tf. hovrättsassessorn Erik Stålhammar.

Föredragande har varit Leonard Örner.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-11-26
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 2139-18

PARTER

Sökande

Samhällsbyggnadsnämnden i Bollebygds kommun

Motpart

M.Å.

SAKEN

Utdömmande av vite

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen förpliktar M.Å. att till staten utge förelagt vite om sammanlagt trehundra tusen (300 000) kronor.

BAKGRUND

Samhällsbyggnadsnämnden i Bollebygds kommun (nämnden) beslutade den 5 februari 2018 (§ 5, SBN2018/43) att, med stöd av 26 kap. 9, 14, 19 och 26 §§ miljöbalken med hänvisning till 2 kap. 2 och 3 §§ miljöbalken, förbjuda M.Å. att på fastigheten XX utföra markarbeten, hantera massor samt att ta emot och lägga upp schaktmassor/avfall för anläggningsändamål. Beslutet förenades med vite om 300 000 kr om överträdelse sker och skulle gälla omedelbart även om det överklagas. Beslutet delgavs M.Å. genom stämmingsman den 21 mars 2018.

YRKANDEN M.M.

Nämnden har nu ansökt om utdömande av vite på 300 000 kr för M.Å.. Till stöd för sin talan har nämnden anfört i huvudsak följande.

Det finns en långtgående historik över mottagande av massor på fastigheten där massor tagits emot utan anmälan och där det 2014 utfärdades förbud om att ta emot och använda avfall för anläggningsändamål eller lagring på fastigheten.

I början av 2017 meddelades kommunen att fortsatt utfyllnad av XX kommer att starta under våren 2017 som u-verksamhet med återvinning av schaktmassor med mindre än ringa risk. En inlämnad begäran om planbesked fanns för området. Den 28 april 2017 lämnade kommunstyrelsen ett negativt planbesked vilket innebär att syfte med återvinning av avfall för anläggningsändamål saknas.

Under våren 2017 inlämnade Miljötransport i Sverige AB en anmälan om mekanisk bearbetning av jordmassor men hänvisade sedan över ärendet till M.Å. som då inkom med verksamhetsbeskrivning av återanvändning av avfall för anläggningsändamål men inte formellt övertog den anmälan som Miljötransport i Sverige inlämnat. Den 3 april 2018 inkom Minilager i Väst med anmälan om mekanisk bearbetning. Delegationsbeslut lämnades i ärendet den 2 maj 2018 bl.a. med försiktighetsmålet att verksamheten inte får startas förrän beslut om tidigare

beslut med vite om förbud att hantera massor på fastigheten XX upphävts. Delegationsbeslutet är överlagat av grannarna och ännu inte avgjort i länsstyrelsen och har därmed inte heller vunnit laga kraft.

Då förvaltningen vid upprepade tillfällen begärt in kompletterande uppgifter angående mottagna massor på fastigheten utan att få in kompletta handlingar avseende mängder eller provtagningar av mottagna massor och då M.Å. också, trots tidigare förbud om mottagande av schaktmassor/avfall, tagit emot massor på fastigheten valde nämnden att den 5 februari 2018 lägga förbud på att hantera massor samt att ta emot och lägga upp schaktmassor/avfall för anläggningsändamål. Beslutet togs med anledning av att nämnden ville säkra upp att de massor som mottagits och hanteras inom området ska ha varit tillräckligt rena både för att fortsatt användas på platsen och för att eventuellt bearbetas och försäljas. Därför valdes att innefatta all hantering av massorna på fastigheten och inte endast mottagande av massor.

Efter klagomål från närboende kunde bygg- och miljöchef samt bygglovhandläggare vid inspektion på fastigheten den 9 maj 2018 konstatera att massor hanterades på fastigheten. M.Å. anger i sitt yttrande att ingen hantering eller bearbetning av massor pågick vid verksamheten den 9 maj 2018. På två de bilder som inlämnats till domstolen fanns det vid inspektionstillfället jordmassor nedanför maskinen och högen med massor precis intill maskinen hade tecken på att nyligen bearbetats med grävmaskinen. Maskinen var också igång vid inspektionstillfället.

M.Å. anger i sitt yttrande att han inte fått del av beslutet förrän vid överlämnandet av delgivning av ett annat beslut (Föreläggande om försiktighetsmått mekanisk bearbetning av avfall). Kommunen har valt att använda delgivning via polis då M.Å. inte hämtat ut beslutet i det rekommenderade brev som skickats. I kommunens ärendehanteringssystem framgår med tydlighet vilka dokument som har skickats för delgivning till Delgivningscentralen Storgöteborg.

Den 11 maj 2018 bekräftade delgivningscentralen vilka dokument de tagit emot för delgivning vilka är följande:

- 2013-427 Förbud
- 2017-41-4 Redovisning
- 2017-41-5 Föreläggande om att inkomma med uppgifter
- 2017-41-8 Karta schaktmassor
- 2017-41-14 Förbud
- 2017-41-33 Beslut om tillståndspliktig verksamhet
- 2017-41-42 Foton från inspektion
- 2017-41-36 Förbud mot att ta emot mer massor
- 2017-41-45 Foton 2018-01-25
- XX Vitesföreläggande
- 2017-41-46 Svar på kommunikering
- § 5 SBN XX - Föreläggande med vite gällande mottagning och uppläggning av avfall för anläggningsändamål

Delgivningscentralen bekräftar att man fått beslutet med tillhörande underliggande beslut för delgivning. Däremot kan inte delgivningscentralen, enligt e-post, säkerställa att inga misstag har begåtts vid utskriften av delgivningen eller om personen som mottagits delgivningen inte talar sanning. Nämnden har dock genomfört ett korrekt delgivningsförfarande med mottagningskvitto åter från delgivningsmyndigheten där samtliga handlingar har översänts och har agerat därefter.

Vid tillsynsbesöket den 9 maj 2018 hade M.Å. vetskap om att en provtagningsplan samt provtagning av massorna skulle göras vilket framkom i samtalet. Han påpekade vid besöket att han skulle påminna sin anlitade firma om detta. Provtagningsplan från Enrecon AB inkom samma dag som inspektionen den 9 maj 2018. Beslut om förbud att hantera massor och provtagningsplan är tagna i samma beslut och kommunicerade inför beslutet.

Sammanfattningsvis anser nämnden att M.Å. haft möjlighet att följa föreläggandet, hantering av massor pågick vid inspektionstillfället, delgivning har

skett och att M.Å. haft kunskap om beslutet om förbud med vite vid inspektionstillfallet. Beslutet delgavs M.Å. med handräckning den 21 mars 2018. Beslutet har vunnit laga kraft. Nämnden står därför fast vid sitt tidigare yrkande om utdömning av vite. Det föreligger inga skäl för att jämka vitesbeloppet.

M.Å. har bestritt nämndens yrkande. Han har härvid anfört bl.a. följande.

Begreppet ”hantera” definieras enligt 15 kap. 5 § miljöbalken så som att

1. samla in, transportera, återvinna, bortskaffa eller ta annan fysisk befattning med avfall, eller
2. vidta åtgärder som inte innebär fysisk befattning med avfall men som syftar till att avfall samlas in, transporteras, återvinns, bortskaffas eller byter ägare eller innehavare.

Han har på fastigheten haft massor upplagda i syfte att tillverka matjord sedan långt innan föreläggandet utfärdades. Det är också dessa massor som enligt nämnden ”hanteras”.

Då lagring, lastning/borttagande och all annan fysisk eller icke fysisk befattning med massorna är att betrakta som hantering har han inte haft möjlighet att efterkomma föreläggandet. Ett förfarande som innebär att han låter borttransportera massorna innebär hantering, likaså innebär fortsatt lagring hantering. I och med att föreläggandet gäller även om det överklagas har han inte heller möjlighet att exempelvis transportera bort massorna innan detta börjar gälla medgivits.

Enligt 2 § lag (1985:206) om viten får vite inte föreläggas om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Då han inte haft möjlighet att hantera massor inom fastigheten (massorna låg där långt innan föreläggandet utfärdades och både lagring och bortförsel innebär hantering) har han som adressat inte haft möjlighet att efterkomma föreläggandet. Vite ska således inte dömas ut.

Vid inspektion på fastigheten den 9 maj 2018 pågick service, underhåll och viss ombyggnad av företagets sorteringsverk för kommande uppdrag, vilket även tjänstemän från kommunen informerades om då. Vid inspektionen påstods att det skulle hanteras och bearbetas massor. Han undrar i vilket syfte det skulle göras. Vid denna tidpunkt innehöll massorna för hög fukthalt och att då hantera dem är omöjligt med det aktuella sorteringsverket. Företaget har sin uppställningsplats för maskiner och redskap och utgångspunkt för entreprenadverksamhet på fastigheten sedan 2005. Där utförs bl.a. reparationer och service/underhåll på maskinparken.

Vid inspektionen den 9 maj 2018 överlämnades även delgivning av *Föreläggande om försiktighetsmått mekanisk bearbetning av avfall*. Dessutom överlämnades och delgavs även beslut från den 5 februari 2018 *Föreläggande med vite gällande mottagning och uppläggning av avfall för anläggningsändamål*. Vid inspektionen frågade han bygg- och miljöchefen varför han inte hade fått sistnämnda beslut tidigare. Hon påstod då att det har överlämnats av polisen med handräckning.

Den 21 mars 2018 var han hos polisen i Borås och hämtade ett rekommenderat brev från Bollebygds kommun. Den försändelsen innehöll bara en genomgång av ärendet XX och var undertecknat av en miljöinspektör som slutade på Bollebygds kommun i början av 2018. Denna information meddelade han till bygg- och miljöchefen vid inspektionen den 9 maj 2018 varpå hon svarade att han nu är delgiven beslut den 5 februari 2018 *Föreläggande med vite gällande mottagning och uppläggning av avfall för anläggningsändamål*.

DOMSKÄL

Nämnden har som skriftlig bevisning åberopat bl.a. nämndens beslut av den 5 februari 2018 (§ 5, SBN2018/43), delgivningskvitto till beslut samt ett antal fotografier.

Beslut om föreläggande eller förbud får, enligt 26 kap. 14 § miljöbalken, förenas med vite. De närmare reglerna om utformning och hantering av vitesförelägganden finns i lag (1985:206) om viten (viteslagen).

I mål om utdömande av vite har domstolen att självant uppmärksamma brister i vitesföreläggandet och göra en formell och materiell kontroll. Detta gäller även utan att någon part har påpekat att föreläggandet är behäftat med brist. Domstolen ska pröva om det föreläggande som ansökan avser är lagligen grundat, om föreläggandet har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft och om det har överträtts. Inom ramen för prövningen om vitet är lagligen grundat ankommer det på domstolen att pröva om adressaten haft faktisk och rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Om föreläggandet inte har följts ska domstolen pröva om det funnits giltigt hinder för detta. Domstolen ska också, under förutsättning att vite ska dömas ut, pröva vitets storlek samt beakta om det finns särskilda skäl för att jämka vitesbeloppet.

Delgivning

Inledningsvis har domstolen att ta ställning till om vitesföreläggandet av den 5 februari 2018 har delgivits M.Å..

Ett vitesföreläggande ska enligt 2 § viteslagen delges adressaten. Det innebär att beslutet ska ges till känna på något av de sätt som anvisas i delgivningslagen (2010:1932). Enligt 1 § andra stycket delgivningslagen gäller lagen om inte något annat föreskrivs i lag eller annan författning. Varken viteslagen eller miljöbalken innehåller några bestämmelser som anger vilka delgivningssätt som får användas. Det aktuella vitesföreläggandet har delgetts genom stämningssmannadelgivning eftersom M.Å. inte hämtat ut beslutet i det rekommenderade brev som tidigare skickats till honom. I detta fall är de formella krav som anges i 32 § delgivningslagen för denna delgivningsform uppfyllda.

För att ett vite ska kunna dömas ut krävs, utöver att formell delgivning ska ha skett, att adressaten genom delgivningen eller på annat sätt fått kännedom om

föreläggandet. Om det i ett mål om utdömmande av vite framgår att adressaten inte känt till föreläggandets existens inom en sådan tid att denne haft reell möjlighet att efterkomma föreläggande kan vitet inte dömas ut (se Lavin, Viteslagstiftningen – en kommentar, andra upplagan, 2010, s. 66 ff och Mark- och miljööverdomstolens dom 2013-07-25 i mål M 3768-13).

M.Å. har anfört att den försändelse som han delgavs den 21 mars 2018 inte skulle ha innehållit nu aktuellt vitesföreläggande. Nämnden har emellertid kontaktat Delgivningscentralen Storgöteborg som den 11 maj 2018 bekräftat att det nu aktuella vitesföreläggandet ingick i de dokument som delgivningscentralen mottagit för delgivning. Delgivningscentralen kunde däremot inte säkerställa att inga misstag har begåtts vid utskriften av delgivningen eller om personen som mottagit delgivningen inte talar sanning. Nämnden har vidare anfört att det i samtal vid inspektionen den 9 maj 2018 framkom att M.Å. hade vetskap om att en provtagningsplan samt provtagning av massorna skulle göras, vilket beslutades om i samma beslut som förbud att hantera massor, dvs. nämndens beslut av den 5 februari 2018 (§ 5, SBN2018/43).

M.Å.s påstående om att försändelsen inte skulle innehållit vitesföreläggandet är, enligt domstolens bedömning, inte trovärdigt, särskilt inte mot bakgrund av att beslut om förbud att hantera massor och provtagningsplan är tagna i samma beslut och att han hade vetskap om provtagningsplanen (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom av den 14 juli 2015 i mål M 12019-14).

Med beaktande av ovanstående saknas skäl att lämna ansökan utan bifall på den grunden att M.Å. inte fått del av föreläggandet. Därutöver anser mark- och miljödomstolen att nämndens beslut är lagligen grundat och att det inte innehåller några uppenbara oriktigheter. Det är tillräckligt klart och precist för att vite ska kunna utdömas och det har vunnit laga kraft. Vitesföreläggandet är befogat och gäller således.

Efterkommande av föreläggandet

När det gäller själva utdömandet av vite har nämnden bevisbördan för att det finns förutsättningar för att döma ut vite, detta eftersom vite är av straffrättslig karaktär (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom av den 30 augusti i mål P 10360-12). Enligt mark- och miljödomstolen har nämnden bl.a. genom fotografier från inspektionen den 9 maj 2018 visat att M.Å. inte följt föreläggandet.

M.Å. har anfört att han inte haft möjlighet att efterkomma föreläggandet eftersom massorna låg där långt innan föreläggandet utfärdades och både lagring och bortförsl innebär hantering.

Domstolen konstaterar inledningsvis att föreläggandet har vunnit laga kraft. Vidare konstaterar domstolen att M.Å.s invändning inte har bäring på den av nämnden anförda grunden för vitets utdömande, nämligen att M.Å. har låtit bearbeta massorna med grävmaskin.

Mark- och miljödomstolen anser att M.Å. har haft rättslig och faktisk möjlighet att efterkomma föreläggandet, i alla fall i det avseende som ansökan om utdömande av vite nu avser. Även i övrigt är det möjligt för M.Å. att efterkomma föreläggandet då hantera avfall, enligt 15 kap. 5 § miljöbalken, innebär att samla in, transportera, återvinna, bortskaffa eller ta annan fysisk befattning med avfall, *eller* vidta åtgärder som inte innebär fysisk befattning med avfall men som syftar till att avfall samlas in, transporteras, återvinns, bortskaffas eller byter ägare eller innehavare.

Jämkning av vitesbeloppet

Vite ska fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vite. Vitesbeloppet ska bestämmas till en sådan storlek att det kan antas bryta ett eventuellt motstånd hos adressaten mot att följa föreläggandet, se MÖD 2004:46. Vidare ska vitesbeloppet inte vara orimligt mycket högre än kostnaderna för att följa det.

M.Å. har inte anfört att beloppet skulle vara oskäligt högt. Med anledning härav samt att mark- och miljödomstolen anser att vitesbeloppet är tillräckligt högt för att kunna antas bryta ett eventuellt motstånd hos M.Å. att följa föreläggandet och att det inte är orimligt mycket högre än kostnaderna för att följa det kan domstolen inte se några skäl för att jämka beloppet.

Nämndens yrkande om att döma ut vitet ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-04)

Överklagande senast den 17 december 2018.

Christina Olsen Lundh

Rådman

Föredragande har varit beredningsjuristen Matilda Karlsson.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se